

Utdanningsdirektoratets konferanse: "Ledelse, vurdering og tilpasset opplæring" Regional konferanse i Trondheim 23. – 24. april 2007

Beate Arentz-Hagen og Geir Myran, Lade skole, Trondheim
Astrid Grude Eikseth og Tove Steen-Olsen, Høgskolen i Sør-Trøndelag

Mappevurdering i småskolen – forankring og prosesser gjennom aksjonslæring

Konferanseinnlegget, som tok utgangspunkt i et nylig oppstartet aksjonsforskningsprosjekt, ble presentert i fire seksjoner med følgende overskrifter; *oppstart*, *forankring*, *aksjoner* og *utfordringer* i aksjonslæringsprosessen. Nedenfor presenteres hovedlinjer i innlegget.

Oppstart av "Ladeprojektet": En lærende organisasjon for elevenes læring

Dette er et treårig prosjekt som er støttet av Norges forskningsråd. Prosjektet, som består av fire delprosjekter, er et samarbeidsprosjekt mellom HiST, NTNU og Lade skole.

Problemstillingen i vårt delprosjekt lyder slik: *"Hvordan kan ulike strategier for vurdering av elevenes læring innenfor gruppefellesskapet bidra til deres faglige og sosiale utvikling?"*.

Rammen er Kunnskapsløftet, og ambisjonene er at prosjektet skal vokse fram innenfra, i et forskende partnerskap med forskere utenfra. Våren 2006 hadde rektor gitt klarsignal for samarbeid om aksjonsforskning, men det viktigste var at lærerne ville være med. Hensikten er at lærerne skal få tid og rom til å utvikle sin egen undervisningspraksis, og at de tar vare på kunnskap som finnes i kollegiet, samt at de deler erfaringer med hverandre og med forskerne. De tre storteamene ved skolen (småskole-, mellom og ungdomsskoletrinnet) skulle selv definere sine fokusområder og utvikle problemstillinger vi skulle arbeide videre med. Ut fra samtalen som fant sted i starten av prosjektet landet småskoletrinnet, hvor vårt delprosjekt er plassert, på temaene *tilpasset opplæring og vurdering*.

Forankring og utvikling av prosjektet høsten 2006

Da høstsemesteret startet, møtte forskerne lærerne for å drøfte vurderingsstrategier. Det var aktuelt å utvikle vurderingsformer som allerede var i bruk: mappevurdering, elevsamtaler, styrt respons i plenum, grupperespons på tekstsaking, løpende underveisvurdering og vurdering i forhold til arbeid på målstyrt ukeplan. Vi ble enige om at mappevurdering var den vurderingsstrategien vi ville videreutvikle. Prosjektsamarbeidet startet med "bli-kjent"-observasjoner i de aktuelle klassene. Kunnskap om aksjonslæring og aksjonsforskning ble introdusert ved at forskere i prosjektet og innleide forelesere introduserte temaet *"Lærerens rolle i aksjonsforskning og aksjonslæring"* for seks Trondheimsskoler gjennom en storsamling i samarbeid med Trondheim kommune i september 2006. Litt seinere i samme måned hadde prosjektforskerne en samling med lærerne på Lade skole hvor temaet var *"Aksjonslæring og teamenes problemstillinger"*. I november hadde forskerteamet og alle lærerne ved Lade skole en hel felles planleggingsdag med påfølgende refleksjonssamtaler hvor vi drøftet nåsituasjon og framtidsbilder. På småskoleteamet ble det gitt et innlegg om *mappemetodikk*. Det viktigste resultatet av drøftingene var at mappevurdering ikke lenger skulle skje tilfeldig, men ukeplanfestes og gjennomføres systematisk. For å få rom til dette måtte lærerne legge om undervisningen slik at de fikk tid og rom til å gjennomføre mappeutvelgelse med hver enkelt elev. Andre viktige momenter var elevmedvirkning og at elevene skulle være med å utvikle kriterier for mappeutvelgelsen. Balansen mellom elevmedvirkning og lærernes styring for å sikre at viktige læringsmål ble nådd, har vært en utfordring. Mål for mappa på småskoletrinnet var å tilpasse nivå og faglige krav til enkelteleven, og samtidig understøtte den enkelte elevs positive selvbylde.

Aksjonene – erfaringer fra gjennomføringen

For vårsemesteret 2007 ble det planlagt fire aksjoner på småskoletrinnet. Disse ble timeplanfestet for at både lærerne og forskerne skulle være forberedt. Vi startet aksjon 1 med å presentere opplegget for elevene og å utvikle kriterier for første mappeutvelgelse. Målet var at elevene skulle være delaktige i kriterieutvelgelsen, og at de skulle forstå sammenhengen mellom læring og vurdering. Det var vesentlig at kriteriene resulterte i kompetansemål som var forståelige og brukbare for elevene. Neste aksjon var mappeutvelgelse (med videoopptak) hvor lærerne observerte hverandres opplegg, og hvor forskerne gjennomførte en refleksjonssamtale med lærerne i etterkant. Før dette hadde forskerne hatt et innlegg om *observasjon* og *bruk av logg*. I løpet av vårsemesteret har forskerne også deltatt på lærernes teammøter hvor vi har tilpasset opplegget slik det er mest mulig smidig i forhold til lærernes øvrige undervisningsplaner. De to siste aksjonene skal gjennomføres etter samme prinsipp, men da vil det være kriterieutvikling og mappeutvelgelse for nye fagområder. Erfaringer så langt er at elevene ser ut til å utvikle et mer bevisst forhold til vurdering, og at vurdering og tilpasset opplæring nå sees i sammenheng. De velger ut fra kriterier som er utviklet, og de forstår raskt hvilke kriterier de selv innfrir, og hvilke de må arbeide videre med. En annen erfaring er at elevsamtalene bidrar til at enkelteleven opplever å bli sett og hørt av læreren. Opplegget har vært litt forskjellig på de ulike trinnene. Noen lærere har hatt samtaler med en og en elev, andre har hatt grupper på to eller tre elever, der elevene samtidig har fått trening i å vurdere hverandre. For lærerne har tid til elevsamtaler rundt mappeutvelgelsen ført til omlegging av undervisningen med selvinstruerende arbeidsoppgaver for resten av gruppa.

Utfordringer i prosjektet

Å finne strategier for å mestre tidspress har vært en utfordring. Lærerne opplever stadig nye krav, og stadig nye oppgaver som skal "presses" inn i den samme tilmålte tidsrammen. Opplevelser av utilstrekkelig og skyldfølelse for ikke å få tid til alt har vært et dilemma. Erfaringen er at lærerne har blitt mer observante på hva de bruker tiden til, og på hvordan de bruker den. For at prosjektet skal oppleves som en berikelse, og ikke som en belastning, er det vesentlig at lærerne ser at prosjektet bidrar til å utvikle egen praksis, og at dette motiverer til kollegasamarbeid, erfaringslæring og erfaringsdeling. En annen utfordring har vært å få lærerne mer delaktige i en systematisk dokumentasjon av aktivitetene i prosjektet. Kollegaobservasjon, loggbok og dagbokskriving kan bidra til større grad av metarefleksjon rundt prosjektaktivitetene, og til utvikling av ny og bedre praksis. Andre utfordringer går på hvordan prosjektet kan bidra til å sette fokus på forholdet mellom læreplanmål, faglige krav og elevenes selvbylde, og hvordan mappevurdering i større grad kan bidra til tilpasset opplæring.

Litteraturtips

- Dale, E. L. & Wærness, J.I. (2006). *Vurdering og læring i en elevaktiv skole*. Oslo: Universitetsforlaget.
- Elmin, R. & Elmin, B. (2005). *Å arbeide med portfolio*. Oslo: Forlaget fag og kultur
- Steen-Olsen, T. & Eikseth, A. Grude (2007). "Utfordringer og dilemmaer i starten av et aksjonsforskningsprosjekt". *Tidsskriftet FoU i Praksis*, 1, 25-43.
- Tiller, Tom (2006) (2. utg.). *Aksjonslæring – et forskende partnerskap i skolen. Motoren i det nye læringsløftet*. Kristiansand: HøyskoleForlaget.
- Tveit, S. (red.) (2007). *Elevvurdering i skolen. Grunnlag for kulturendring*. Oslo: Universitetsforlaget.